

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

CEMİL KIRBAYIR

1954 doğumlu Cemil Kırbayır, Devrimci Yol örgütü üyesi olduğu iddiası ile 13.09.1980 tarihinde Ardahan Gölde kuzeninin evinden Emniyet ve Jandarma görevlileri tarafından gözaltına alındı ve Gölde bulunan 247. Piyade Alayına götürüldü. Yaklaşık bir hafta burada tutulduktan sonra Kars Emniyet Müdürlüğüne, oradan da Jandarmaya ait olan Çakmak köyü yolu üzerindeki Sıkıyönetim Gözetim Evi olarak kullanılan Kars Dede Korkut Eğitim Enstitüsü'ne götürüldü. Ailesi tarafından 07.10.1980 tarihinde gözetim evine gelinerek kendisine görevliler aracılığı ile temiz elbise ve bir miktar para gönderildi. Karşılığında Cemil Kırbayır da abisi Mikail Kırbayır'a kendi elbiseleriyle birlikte bir not gönderdi. Bu notta 'ta iyi olduğunu, elbiseleri aldığını ve kendisini merak etmemelerini yazıyordu. Ancak 08.10.1980 tarihinde babasının evine gelen Jandarma görevlileri tarafından aileye Cemil Kırbayır'ın gözaltında tutulduğu ve sorgusunun yapıldığı Kars Dede Korkut Eğitim Enstitüsünden kaçtığı bildirildi ve evde arama yapıldı. Cemil Kırbayır'dan o günden sonra haber alınamadı.

1. 08.10.1980 tarihini ve üç polis memuru ile bir baş komiserin imzasını taşıyan tutanak; "sanıkların Dede Korkut Eğitim Enstitüsü'nün Lojmanlarında tahsis edilen yerde ifadeleri alınmış aynı sanıklarla birlikte alınan Cemil Kırbayır isimli şahısta sorgulanmak için getirilmek istendiğinde Lojmanın üst katındaki koyulduğu mutfak kısmında olmadığı ve kaçmış olduğu görülmesi üzerine.." şeklindedir. 13.10.1980 tarihli yazıya göre Kars İl Emniyet Müdürlüğü tarafından üç polis memuruna görevi ihmal nedeniyle Kınama Cezası verildi. Kaçma iddiası üzerine yapılan ne tahkikatın konusuna yapıldığına dair ve olay sonrası Cemil Kırbayır'ın babasının evinde yapıldığı iddia edilen aramaya dair herhangi bir belge ya da tutanak şu anki dosyada bulunamadı.

2. Cemil Kırbayır'ın babası İsmail Kırbayır tarafından 30.07.1981 tarihinde Barolar Birliği Başkanlığı'na oğlunun işkencede öldürüldükten sonra bedeninin yakılarak yok edildiği iddiasıyla dilekçe ile başvuruda bulunuldu. Barolar Birliği tarafından 11.08.1981 tarihinde konu ile ilgili tahkikat yapılması için İçişleri Bakanlığı'na başvuruda bulunuldu. Başvuru sonucu idari tahkikat için muhakkik görevlendirildi ve tahkikat kapsamında sanık sıfatı ile Ergün Tosunöz, Mehmet Haytan, Selçuk Akyıldız ve, Mehmet Ali Akın isimli polis memurlarının ifadesi alındı.

Muhakkik tarafından İçişleri Bakanlığı'na sunulmak üzere 07.06.1984 tarihinde verilen raporun sonuç kısmı; "...Cemil Kırbayır'ın babasının vermiş olduğu dilekçedeki iddia konusu olan oğlunun öldürülmesi ve daha sonra cesedinin yakıldığı iddialarını ispat edecek herhangi bir delil emare ve ifadeye rastlanılmamıştır. Ancak...Cemil Kırbayır'ı korumakla görevli bulunan...M. Ali Akın, Ergün Tosunöz ve Mehmet Aktaş o tarihlerde yapılan sorgulamalarında konu ile ilgili suçlu bulunmuşlarsa da Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğünde muhafazasına memur olduğu suçlunun kaçmasına neden olan şahısa uygulanması gereken cezanın uygulanmayarak Re'sen kınama cezası ile yetinildiği anlaşılmıştır. Aynı şahıslar için daha önceden ceza verilmiş olması ikinci bir kovuşturma ve ceza tayinine yer bırakmamıştır. Ancak bu şekilde hareket eden zamanın Emniyet Müdür vekilliğine bakan Ali Aykut Demirden'in bu cezayı niçin bu şekilde uygulamadığı ve gerektiğinde ikinci bir soruşturma ile anlaşılacaktır.." şeklindedir.

3. Kars Cumhuriyet Savcılığı'nın 1986/1279 soruşturma numarası ile soruşturma dosyası açıldı. Açılan soruşturma dosyası ağırlıklı Cemil Kırbayır'ın sağ olup olmadığına dair araştırma yapılması talepli yazışmalar temelinde ilerledi.

4. Kars Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2002/911 K. No ile 03.10.2002 tarihinde KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞI KARARI verildi. Karar; "...Cemil Kırbayır ve Mahmut Kaya'nın Kars Emniyet Müdürlüğü Terörle Şube Müdürlüğünde görevli polisler tarafından sorgulamaları sonucu öldürüldükleri iddia edilmiş ise de...20 yıllık zamanaşımına tabi olduğu, zamanaşımı sürelerinin...dolduğu, yaklaşık 2 yıldır zamanaşımı süresi dolmasına rağmen olayın muhtemel İnsan Hakları İhlali olması sebebiyle araştırmaya devam edildiği.." şeklindedir.

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

Bu karar, olayın müştekisi olmaması sebebine dayanılarak Cemil Kırbayır ailesine tebliğ edilmedi. Cemil Kırbayır ailesi vekili 10.01.2014 tarihinde kararın kendilerine tebliğ edilmesi talebinde bulundu.

5. Kararın tebliğ edilmesinden sonra vekil tarafından 13.01.2014 tarihinde karara karşı itiraz edilerek Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi'nde kararın kaldırılması talep edildi. İtiraz dilekçesi; "...TBMM Araştırma Komisyonunun yaptığı araştırma sonucu Cemil Kırbayır'ın 1980 yılında Kars Emniyet Müdürlüğünde iken işkence sonucu öldürüldüğüne karar vererek Kars Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Kars Cumhuriyet Başsavcılığı 2011/899 soruşturma no ile işkence ile adam öldürme kapsamında failer hakkında soruşturma başlatmıştır..." sebebine dayandırıldı.

Dilekçede bahsedilen TBMM Araştırma Komisyonu, Tolga Baykal Ceylan'ın Kaybolması Olayından Hareketle Gözaltında İken Kayboldukları İddia Edilen Kişilerin Akıbetinin Araştırılması için kurulan Alt Komisyondur. Rapor ise bu komisyonun 26.05.2011 tarihinde 48. Komisyon toplantısında görüşülerek Komisyon Raporu olarak kabul edilen Cemil Kırbayır Raporudur. Bu rapor ve tutanaklar Komisyon tarafından 17.03.2011 tarihli yazı ile gereğinin yapılması talebi ile Kars Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildi.

6. Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 2014/15 D. İş sayılı karar ile 20.03.2014 tarihinde vekil tarafından yapılan İTIRAZIN KABULÜNE karar verildi ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı kaldırıldı. Karar; "...Kars Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 03.10.2002 tarih ve 1986/1279 soruşturma sayılı Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının, karar tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan kanuna uygun olduğu fakat yukarıda açıklandığı üzere Anayasa'nın geçici 15. maddesinin kaldırılması ile şüpheliler hakkında soruşturma yapılabilmesinin mümkün olması, zamanaşımının 12/09/2010 tarihinden itibaren başlaması gerektiği kanaatine varılmış, ayrıca itiraza konu takipsizlik kararından sonra bazı delillere ulaşılmış olması dikkate alındığında..." şeklindedir.

7. Kararın kaldırılması sonrasında Kars Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dosyaya 2014/1479 numarası verildi ve 28.03.2014 tarihli Birleştirme kararı ile bu soruşturma dosyasının mahiyetinin aynı olması sebebiyle 2011/899 No'lu dosya ile birleştirilmesine ve soruşturmaya 2011/899 No'lu dosya üzerinden devam edilmesine karar verildi.

8. Savcılık tarafından 24.02.2011 tarihli yazı ile Emniyet Müdürlüğü'nden 1980 yılında Kars Siyasi Şube Müdürü olduğu iddia edilen Mehmet Aytan'ın hangi yıllarda Kars'ta görev yaptığının bildirilmesi istenildi. Kars İl Emniyet Müdürlüğü tarafından 02.03.2011 tarihli verilen cevapta, Mehmet Aytan diye birinin olmadığı, ancak yapılan araştırmada Mehmet Haytan isimli kişinin 1977 yılından 10.12.1981 yılına kadar Kars ilinde Polis memuru ve Komiser Muavini (1. Şube Müdürlüğü Ekipler Amiri sıfatıyla) olarak görev yaptığı bildirildi. Savcılık tarafından yine 24.02.2011 tarihli yazı ile Kars Emniyet Müdürlüğü'nden o tarihlerde görev yapan tüm bekçilerin isimlerinin bildirilmesi istendi ve Emniyet Müdürlüğü tarafından 01.03.2011 tarihli yazı ile bekçilerin isimleri gönderildi. Bir kısım bekçinin tanık sıfatı ile Savcılık tarafından ifadeleri alındı. İfadeleri alınanların hepsi 1. Şubede hiç çalışmadıklarını beyan ettiler.

9. Savcılık tarafından 16.03.2011 tarihli yazı ile Kars Emniyet Müdürlüğü'nden 12 Eylül 1980 yılında Kars Emniyet Birimlerinde çalışmakta olup halen çalışmaya devam eden kamu görevlilerinin isimlerinin bildirilmesi istenildi. Kars Emniyet Müdürlüğü tarafından verilen cevapta altı kişinin isimleri gönderildi.

Savcılık tarafından 16.03.2011 tarihli yazı ile Kars İl Jandarma Komutanlığı'ndan 12 Eylül 1980 darbesinden sonra gözaltı kayıtlarına ait defterlerin gönderilmesi istenildi. Kars İl Jandarma Komutanlığı tarafından 22.04.2011 tarihli yazı ile defterlerin imha edildiği ve gönderilemediği bildirildi.

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

10. Soruşturma dosyasında Cemil Kırbayır'ın abisi Mikail Kırbayır 15.03.2011 tarihli müşteki sıfatı ile alınan Savcılık ifadesinde; "...ertesı gün 8 Ekim'de gündüz babam işyerime gelerek askerlerin evde arama yaptığını, Cemil'in firar ettiğini söyledi. Ben buna çok şaşırdım...telefonla Göle'de de alay komutanı ile görüştüm ve bilmediğini söyledi...tekrar Kars'a geldim. Tekrar hiçbir şey duymamış gibi ziyaret için gittim. Bir asker gitti geldi sonra kapıdaki nöbetçi subaya Cemil Kırbayır'ın olmadığını söyledi ben kendilerine dün görüştüğümü söyledim, komutan saman yapraklı bir deftere bakarak Siyasi Şubeye götürmüşler dedi. Bu kez ben Siyasi Şubeye geldim. Eski Vali Konağının arka tarafında iki katlı bir yer idi. Kardeşimi sordum öyle birisi olmadığını söylediler bu kez Emniyet Müdürlüğüne giderek oraya sordum. Orada bir polis memuru bana burda Cemil Kırbayır yok diye söyledi. Bu kez ben tekrar Cemil'in tutulduğu askeri gözetim evine gittim. Tekrar nöbetçi subaya sorduğumda bana defteri gösterdi orada Cemil Kırbayır ile birlikte C.K., Ç.A. ve M.A.'nın Siyasi Şubeye götürüldüğünü ancak Cemil hariç 3 kişinin karşlarına geldi yazısının yazıldığını Cemil'in isminin karşısına ise getirilmedi yazısının kırmızı kalemle yazıldığını bizzat gördüm...Ben tekrar Siyasi Şubeye geldim. Kardeşimi sorunca Eğitim Enstitüsünde sorgu yapılırken firar ettiğini...söyleyen polisler beni tartaklayarak beni uzaklaştırdılar...Ertesi gün...eşimi ve halam...ı da alarak Kars'a geldim Eğitim EnstitüsününEnstitüsünün olduğu bölgedeki evdeki insanlarla görüştim. Oradan firar eden kimsenin olup olmadığını duyup duymadıklarını sordum. Duymadıklarını ve evlerinin aranmadıklarını bana söylediler..." şeklinde beyanda bulundu.

11. Savcılık tarafından olay ile ilgili tanıkların ifadelerine başvuruldu.

Tanık Ç.A. 15.03.2011 tarihli Savcılık ifadesinde; "...zemin kısmında 10-15 cm. su olan bir odaya götürdüler her birimizi bir köşeye aldılar. Yüzümüz duvara dönük ve elimiz önden kelepçeli olduğu halde beklemeye başladık. Sırayla bizi yan tarafta sorguya alıyorlardı sorguya alınan kişinin konuşmalarını biz duyabiliyorduk. Önce kaba dayaktan geçiriyorlardı falakaya yatırıyorlardı hatta bazen elektrik veriyorlardı bu şekilde işkenceler yapıyorlardı. Bu arada sorgudan önce üzerimizdeki bütün elbiselerimizi çıkardılar o şekilde bize işkence yaptılar. ...Daha sonra Cemil'i sorguya aldılar. Tiz bir ses geldi ben o zaman anladım ki elektrik veriyorlar. Bir süre sonra ne olduğunu anlamadığım bir ses geldi tahminen ya Cemil'i duvara vurdular ya da kafasını duvara vurdular buna benzer bir sestir. Bunun üzerine Cemil sorguyu yapan şahsa ben ölüyorum beni doktora götürün dedi. Görevli kusmasını söyledi...kustu. Gittikçe azalan bir sesle ölüyorum diye görevliye söylüyordu. Bayılmak üzere olan birinin çıkardığı ses gibi. Başındaki görevli tamam aslanım seni hastaneye götüreceğiz gibi sözler söyledi bir süre sonra koridorda koşuşturmalar oldu hastaneye götürdüklerini tahmin ediyorum bundan sonra uzun süren bir sessizlikten sonra tekrar ayak sesleri gelmeye başladı...Cemil Kırbayır öldükten sonra bir ay boyunca kimseye işkence yapılmadı..." şeklinde beyanda bulundu.

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

- Tanık M.A. 18.02.2013 tarihli Savcılık ifadesinde; "...Beni sorgulamak için bir odaya aldılar. Bir sandalyeye oturtular. Gözlerim hala kapalı idi. Sağ ve sol elimin serçe parmaklarına tele benzeyen mandal ile bağladılar. Daha sonra elektrik vererek bana işkence yaptılar... Ben odada iken Cemil Kırbayır'ı yanıma getirdiler. Üzerine su serptiklerini hissettim. Oradaki şahıslar Cemil Kırbayır'a "parmağını boğazına sokarak istifra et" dediler... Daha sonra bir el patlama sesi duydum ancak ne sesi olduğunu çıkaramadım. Ben polislerin Cemil kaçtı diye bir şey söylediklerini duymadım... Bizi tekrar arabaya bindirerek askeri gözetim yerine götürdüler. Dönerken yanımda Cemil Kırbayır yoktu..." şeklinde beyanda bulundu.
- Tanık M.Ö. 05.04.2013 tarihli Savcılık ifadesinde; "...ifadesi alınan şahıslar daha sonra gözetim evine döndüler ancak Cemil Kırbayır dönmedi. Ben ifadeden dönen şahıslarla görüştüğümde kendilerine ifade yerinde işkence yapıldığını, daha sonra işkence gören Cemil Kırbayır'ın işkencelere dayanamayarak öldüğünü söylediler... birkaç gün sonra yine gözaltında bulunan ve kendisini emniyet bekçisi olarak tanıdığım terekeme olan yaşlı benden küçük olan ...bir bekçi yanıma gelerek "ağabey Cemil Kırbayır'ı boşuna arıyorlar, Cemil Kırbayır işkencede öldü ve daha sonra MIT'in bahçesinde cesedi yakıldı" diyerek bana anlattı... Daha sonra... babası İsmail Kırbayır'ın vekaletini aldım... Cemil Kırbayır'ın akıbetini devlet kurumlarından sordum... hep kaçtığından bahsettiler... Bu konuyla ilgili olarak da emniyet tarafından bir çok ifadem alındı. Ancak bu ifadelerimi dosya içerisinde bulamadım..." şeklinde beyanda bulundu.
12. Savcılık tarafından 01.06.2012 tarihli yazı ile Başbakanlık'tan şüpheli sıfatı ile iki MIT görevlisi Engin Yenilmez ve Zeki Tunçkollu hakkında soruşturma izni verilmesi talebinde bulunuldu. MIT Müsteşarlığı tarafından 13.09.2012 tarihli yazı ile 10.09.2012 tarihli Başbakan Olur'u ile soruşturmaya izin verildiği bildirildi.
13. Soruşturma dosyasında şüpheli olarak ifadesi alınanlar; Engin Yenilmez (dönemin MIT Kars İl Müdürü), Zeki Tunçkollu (dönemin MIT görevlisi), Seyfi Kesici (dönemin Siyasi Şube müdürü-vekaleten), Ergün Tosunöz (dönemin Kars İl Emniyet Müdürlüğü 1. Şubesinde görevli polis memuru-2011 yılında vefat etmiş olduğu için ifadesi alınamadı), Selçuk Akyıldız (dönemin Kars Siyasi Şube Müdürlüğünde polis memuru), Burhanettin Özdemir (dönemin Kars Emniyet Müdürü), Recep Çaycıoğlu (dönemin Kars Şube Müdürü-ifadesinde hangi şube olduğunu belirtmemiş), Ali Aykut Demirden (dönemin Kars İl Emniyet Müdürü Vekili), Kureyşin Tepedelen (dönemin Kars İl Emniyet Müdürlüğü 1. Şubesinde görevli polis memuru), Mehmet Haytan (dönemin Kars İl Emniyet Müdürlüğünde Komiser Muavini Şube 1 Ekipler Amiri), Mehmet Aktaş (Kars İl Emniyet Müdürlüğünde polis memuru), Mehmet Ali Akın (Dönemin Kars İl Emniyet Müdürlüğünde polis memuru). Şüphelilerin hemen hepsi ifadelerinde sorguda MIT görevlilerinin de olduğunu, bir kısmı ise sorgulamanın MIT görevlileri tarafından yapıldığını beyan ettiler.
14. 26.10.2011 yılında aile vekili tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaşam hakkının ihlali sebebiyle başvuruda bulunuldu. Yapılan başvuru, 28.05.2020 tarihinde AHM tarafından iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulundu.
15. 28.08.2020 tarihinde aile avukatları tarafından Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunuldu. Başvuru dosyası halen sonuçlanmadı.

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

16. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 25.02.2020 tarihinde; Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 2014/15 D. İş sayılı karar ile 20.03.2014 tarihinde kaldırılan Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararına karşı Kanun Yararına Bozma talebinde bulunuldu.

Bozma talebine dayanarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 26.02.2020 tarihinde yapılan ihbarname ile dosya Yargıtay 8. Ceza Dairesi'ne tevdi edildi. Yargıtay 8. Ceza Dairesi tarafından 26.10.2020 tarihinde 2020/1615 E. ve 2020/17442 K. No ile Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen kaldırma kararının BOZULMASINA karar verildi.

Karar; "...23/12/1980 tarihinde işlendiği iddia edilen atılı suça ilişkin olarak 20 yıllık dava zamanaşımı süresinin tamamlandığı anlaşıldığından kovuşturmaya yer olmadığına dair itirazın reddi yerine, yazılı gerekçeler ile kabulüne karar verilip kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasında hukuka uygunluk görülmemiş ve anılan kararın kanun yararına bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir..." şeklindedir.

17. Kars Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen 2011/899 No'lu soruşturma dosyası halen açık olup, soruşturma dosyasında henüz bir karar oluşturulmamıştır.